

_____ hokimligi
maktabgacha va maktab ta'limi
boshqarmasi

_____ maktabgacha va
maktab ta'limi bo'limi tasarrufidagi
___-umumiy o'rta ta'lim maktabi
kimyo fani o'qituvchisi

_____ning
20__-20__-o'quv yiliga 10-sinflar uchun
III chorak

DARS

ISHLANMALARI

20__-20__-o‘quv yili uchun tuzilgan 10-sinf kimyo fanidan III chorak
taqvimiy mavzu rejasi

№	Mavzu nomi	Soat	Sana	Izoh
1.	Neft va neftni qayta ishlash	1		
2.	Toshko‘mir	1		
3.	Amaliy mashg‘ulot. Uglevodorodlarning sharsterjenli va masshtabli modellarini yasash	1		
4.	Uglevodorodlarning tabiiy manbalari, ularni qayta ishlash mahsulotlaridan samarali foydalanish	1		
5.	Uglevodorodlarning asosiy sinflariga oid masala va mashqlar yechish	1		
6.	To‘yingan bir atomli spirtlar. Gomologik qatori. Nomenklaturasi. Izomeriyasi	1		
7.	To‘yingan bir atomli spirtlarning olinishi, xossalari va ishlatilishi	1		
8.	Ko‘p atomli spirtlar	1		
9.	Etilenglikol va glitserinning xossalari	1		
10.	Amaliy mashg‘ulot. Ko‘p atomli spirtlarga oid tajribalar	1		
11.	Fenollar va aromatik spirtlar	1		
12.	Fenollar va aromatik spirtlar. Olinishi. Ishlatilishi	1		
13.	5-Nazorat ishi	1		
14.	Oddiy efirlar. Olinishi va xossalari	1		
15.	Oksobirikmalar. Aldegidlar. Olinishi va xossalari	1		
16.	Loyiha ishi: Biznes reja yaratish. Eng sifatli gaz markasi qanday aniqlanadi?	1		
17.	Amaliy mashg‘ulot. Spirtlar va aldegidlarga xos bo‘lgan reaksiyalar	1		
18.	Ketonlar. Olinishi va xossalari	1		
19.	6-Nazorat ishi	1		
20.	Karbon kislotalar. Olinishi va xossalari	1		

Sana:				
Sinf:				

Mavzu: Neft va neftni qayta ishlash.

Darsning maqsadi:

Ta'limiy: atrofimizda sodir bo'layotgan hodisa va jarayonlarni hamda kimyo fani ko'plab sohalar rivojlanishida jiddiy ahamiyatga ega ekanligi tushuntirish, ular mavzu asosida kerakli bilim va ko'nikmalar hosil qilish, mavzuga oid tarqatilgan topshiriqlarni yakka va guruh holatida o'rganib, o'zlashtirishga erishish. Suhbat-muhokama orqali o'quvchilarning ongi mavzuni qay darajada o'zlashtirganligini nazorat qilish.

Tarbiyaviy: o'quvchilarda qiziquvchanlik, topqirlik, hozirjavoblik, ijodiy qobiliyatni shakllantirish, mustaqillikka va ijodkorlikka o'rgatish, past o'zlashtiruvchi o'quvchilarning fikrlash qobiliyatini o'stirish

Rivojlantiruvchi: o'quvchilarning xotirasini shakllantirish, dunyoqarashini kengaytirish, ularni mantiqiy fikrlashga o'rgatish, masalalar yechishdagi qobiliyatni shakllantirish.

O'quvchilarda shakllantiriladigan tayanch kompetensiya elementlari:

O'zini o'zi rivojlantirish kompetensiyasi:

kimyo fani va undagi asosiy qonuniyatlar haqida bilish, doimiy ravishda o'zini o'z rivojlantirib, kamolotga intilish, kimyo bo'yicha bilimlarni mustaqil ravishda oshirib borish.

Ijtimoiy faol fuqarolik kompetensiyasi:

jamiyatda o'z o'rnini bilgan holda tabiatdagi voqea, jarayonlarga daxldorlikni his etib, kimyoviy moddalardan iborat bo'lgan tabiat boyliklarini muhofaza qilish ishlarida faol ishtirok qilish.

Dars jihozi: mavzuga oid rasm, ko'rgazmalar va tarqatma materiallar, o'quv qurollari, elektron materiallar.

Darsning borishi:

№	Bo'limlar	Vaqt
1	Tashkiliy qism	3 daqiqa
2	O'tgan mavzuni mustahkamlash	5 daqiqa
3	Yangi mavzu bayoni	15 daqiqa
4	Yangi mavzuni mustahkamlash	10 daqiqa
5	O'quvchilarni rag'batlantirish. Darsni yakunlash.	10 daqiqa
6	Uyga vazifa	2 daqiqa
Jami		45 daqiqa

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so'rash: a) Savol – javob o'tqazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni:

Neft o'ziga xos hidga ega bo'lgan tabiiy moysimon yonuvchan suyuqlikdir. Neftning rangi ko'p hollarda jigarrang, to'q jigarrang (qoragacha), kamroq sariq va yashil rangli bo'ladi. Deyarli rangsiz, "oq moy" deb ataladigan turi juda kam uchraydi. Neftning rangi ularda erigan qatronlarga bog'liq. Neft suyuq uglevodorodlar (parafin, naften va aromatik) aralashmasi bo'lib, ularda gazzimon va qattiq uglevodorodlar eriydi. Kam miqdorda oltingugurt va azot birikmalari, organik kislotalar va boshqa kimyoviy birikmalar mavjud. Yer ostidan olinadigan tabiiy neft har doim ma'lum miqdorda erigan gazlarni (yo'ldosh va tabiiy gazlar), asosan metan va uning gomologlarini o'z ichiga oladi. Neftni tashkil etuvchi asosiy kimyoviy elementlar: uglerod – 83–87%, vodorod – 12–14% va oltingugurt – 7% gacha. Vodorod va oltingugurt odatdavodorod sulfidi yoki merkaptanlar ko'rinishida bo'lib, u uskunalarda korroziyasiga olib keladi. Neft tarkibida 1,7% gacha azot

va 3,5% gacha kislorod turli birikmalar holida mavjud. Noyob metallar (masalan, V, Ni va boshqalar) ham juda oz miqdorda bo‘ladi. Qazib olingan konga qarab neftning xususiyat va tarkibi juda xilma-xil bo‘lishi mumkin. Uning zichligi 0,77 dan 1,1 g/cm³ gacha bo‘lishi mumkin. Ko‘pincha zichligi 0,82–0,92 g/m³ bo‘lgan neft uchray di. Qaynash harorati kimyoviy tarkibiga qarab 30 °C dan 600 °C gacha o‘zgarib turadi. Neftni fraksiyalarda haydash shu xususiyatga asoslanadi. Yopishqoqlik haroratga qarab katta farq qiladi. Sirt tarangligi har xil bo‘lishi mumkin, lekin har doim suvnikidan kamroq bo‘ladi: bu xususiyat neftni kollektor jinslarining teshiklaridan suv bilan siqish uchun ishlatiladi.

Neftni qayta ishlash zamonaviy texnologik sivilizatsiyaning asosi desak bo‘ladi. Buni tushunish uchun atrofga nazar tashlang: atrofi mizdagi polimer moddalarning aksariyati neftdan yoki uning bevosita ishtirokida olingan. Zero, neft turli xossalarga ega uglevodorodlarning ni hoyatda murakkab aralashmasidir. Neftni qayta ishlashda u gazlardan, suv va oltingugurt birikmalaridan, naften kislotalari va tuzlardan tozalab olinadi. Shundan so‘ng neft fraksiyali haydashga beriladi. Bunda bir qator fraksiyalar olinadi.

IV. Yangi mavzuni mustahkamlash

1. Benzinning sifatini nima belgilaydi?
2. Benzinning oktan sonini oshirishning qanday usullari bor?
3. Oktan sonini oshirgandan so‘ng benzin qanday xususiyatlarga ega bo‘ladi?

V. Darsni yakunlash: o‘quvchilarni yutuq va kamchiliklarini muhokama qilish, rag‘batlantirish.

VI. Uyga vazifani e‘lon qilish: yangi mavzuni to‘liq takrorlash va yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustahkamlab kelish.

O‘IBDO‘: _____ (imzo) _____ (sana)

Sana:			
Sinf:			

Mavzu: Toshko‘mir.

Darsning maqsadi:

Ta‘limiy: atrofimizda sodir bo‘layotgan hodisa va jarayonlarni hamda kimyo fani ko‘plab sohalar rivojlanishida jiddiy ahamiyatga ega ekanligi tushuntirish, ular mavzu asosida kerakli bilim va ko‘nikmalar hosil qilish, mavzuga oid tarqatilgan topshiriqlarni yakka va guruh holatida o‘rganib, o‘zlashtirishga erishish. Suhbat-muhokama orqali o‘quvchilarning ongi mavzuni qay darajada o‘zlashtirganligini nazorat qilish.

Tarbiyaviy: o‘quvchilarda qiziquvchanlik, topqirlik, hozirjavoblik, ijodiy qobiliyatni shakllantirish, mustaqillikka va ijodkorlikka o‘rgatish, past o‘zlashtiruvchi o‘quvchilarning fikrlash qobiliyatini o‘stirish

Rivojlantiruvchi: o‘quvchilarning xotirasini shakllantirish, dunyoqarashini kengaytirish, ularni mantiqiy fikrlashga o‘rgatish, masalalar yechishdagi qobiliyatni shakllantirish.

O‘quvchilarda shakllantiriladigan tayanch kompetensiya elementlari:

Milliy va umummadaniy kompetensiyalar:

organik kimyo fanining rivojlanish tarixi va bu yo‘nalishdagi Vatanimiz kimyo sohasining taraqqiyoti, o‘zbek kimyogarlarning olib borayotgan ishlaridan xabardor bo‘lish.

Matematik savodxonlik, fan va texnika yangiliklaridan xabardor bo‘lish hamda foydalanish kompetensiyasi:

o‘rganilgan bilimlar asosida hisoblashlarni bilish va fan-texnika yangiliklaridan xabardor bo‘lish.

Dars jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

Darsning borishi:

№	Bo‘limlar	Vaqt
1	Tashkiliy qism	3 daqiqa
2	O‘tgan mavzuni mustahkamlash	5 daqiqa
3	Yangi mavzu bayoni	15 daqiqa
4	Yangi mavzuni mustahkamlash	10 daqiqa
5	O‘quvchilarni rag‘batlantirish. Darsni yakunlash.	10 daqiqa
6	Uyga vazifa	2 daqiqa
Jami		45 daqiqa

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tqazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni:

Toshko‘mir – cho‘kindi qatlamlarda turli o‘simliklarning qoldiqlari to‘planishi natijasida hosil bo‘lgan, tarkibida ko‘p miqdorda yonuvchi moddalar bo‘lgan qoramtir rangli jins.

Ko‘mir tarkibiga asosan ko‘mir, turli uglevodorodli aralashmalar, oz miqdorda uchuvchi moddalar hamda suv kiradi. Ko‘mirning qiymati yonish paytida chiqarilgan energiya miqdoriga va hosil bo‘lgan kulga bog‘liq.

Turli xil tarkibdagi ko'mirlar butun dunyoda elektr va po'lat ishlab chiqarish uchun yoqilg'i sifatida ishlatiladi. Angren ko'mir koni Markaziy Osiyo mintaqasidagi eng yirik konlardan biri sanaladi. Mamlakatimizda qazib olinayotgan qattiq yoqilg'ining 85 foizi ana shu kon hissasiga to'g'ri keladi. Ko'mir qazib olish jarayonida qariyb 30 foiz qattiq yoqilg'i maydalanib ketishi oqibatida chiqitga chiqariladi. Mazkur xomashyo qayta ishlanib, yangi turdagi mahsulot – ko'mir briketi ishlab chiqariladi. Ko'mir briketining ixcham shaklga egaligi uni tashish, saqlash va foydalanishda qulaylik yaratadi. Qolaversa, oddiy ko'mir boshqa qattiq yoqilg'i manbalariga nisbatan uzoq yonadi, tarkibida zararli moddalar kam, yonib bo'lgandan keyin ham o'zining birlamchi shaklini yo'qotmaydi.

Ko'mir havzasining ahamiyati resurslarning miqdor va sifatiga, uning sanoatda foydalanish uchun qay darajada tayyorlanganligiga, qazib olinadigan ko'mir hajmiga, geografi k o'zni xususiyatlariga bog'liqdir. Mahalliy ahamiyatga ega ko'mir havzasi ma'lum bir hududni yoqilg'i bilan ta'minlaydi.

Ko'mirning kimyoviy tarkibi:

C	H	O	N	S
75–92%	2,5–5,7%	1,5–15%	2,7% gacha	0–4%

Ko'mirni qayta ishlashning asosiy usullaridan biri kokslash – ko'mirni havosiz, 1000 °C haroratda qizdirishdir.

Toshko'mirni kokslashda asosiy mahsulotlar:

- Koks gazi– undan texnik benzol (oson qaynovchi arenlar aralashmasi) olinadi.
- Toshko'mir smolasi– uni haydash yo'li bilan arenlar, fenollar, piridin hosilalariga ajratiladi. Bular qimmatbaho xomashyo bo'lib, ulardan bo'yoqlar, erituvchilar, portlovchi moddalar, dorivor va parfyumeriya mahsulotlari, pestitsidlar ishlab chiqariladi.
- Toshko'mir peki – asfalt tayyorlashda va to'ldiruvchi vosita sifatida foydalaniladi.
- Koksmetallurgiyada, gazli ko'mirdan olingani esa sintez gaz va kalsiy karbid ishlab chiqarishda ishlatiladi.

Kokslash bosqichlari:

- ko'mirni 100–120 °C gacha bo'lgan haroratda quritish;
- ko'mirni 300–350 °C gacha bo'lgan haroratda qizdirish;
- 350–500 °C haroratda ko'mirni yumshatish va eritish;
- 500–600 °C haroratda eritmaning qattiqlashishi va yarim koks hosil bo'lishi.
- Bir necha soat davomida 600–1100 °C haroratda koksni kuydirish. Ushbu bosqichda barcha uchuvchi moddalar aralashmadan chiqariladi, amorf uglerod kristalli grafitga aylanadi.

IV. Yangi mavzuni mustahkamlash

Toshko'mirni kokslash sanoatda katta ahamiyatga ega. Kokslash jarayoni oksokimyoviy zavodlarda amalga oshiriladi. U yerda ko'mir qayta ishlanadi (uchuvchan oddalarning chiqishi 35–40%). Jarayon germetik yopiladigan kamerali (trubali) 30–40 tonnagacha bo'lgan pechlarda olib boriladi.

V. Darsni yakunlash: o'quvchilarni yutuq va kamchilliklarini muhokama qilish, rag'batlantirish.

VI. Uyga vazifani e'lon qilish: yangi mavzuni to'liq takrorlash va yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustahkamlab kelish.

O'IBDO': _____ (imzo) _____ (sana)

*v**e**b-saytimiz: Zokirjon.com*

*Zokirjon.com. v**e**b-sayiti orqali o‘zingiz uchun kerakli hujjatlarni yuklab olishingiz mumkin.*

Zokirjon Admin bilan

90-530-68-66, 91-397-77-37 nomerga murojaat qilishingiz, shu nomerdagi telegram orqali bog‘lanishingiz nza456 yoki nza445 izlab telegramdan yozishingiz so‘raladi.

Telegramda murojaatingizga o‘z vaqtida javob beriladi

43 listdan iborat kimyo 10-sinf

III chorak konspektini to‘loq holda olish uchun telegramdan yozing.

Telegram kanalimiz:

@Maktablar_uchun_hujjatlar

To‘lov uchun: UZCARD *880*9860230104973329*summa#

Plastik egasi Nabiyev Zokirjon

DIQQAT!!!

Sizga bu **OMONAT** qilib beriladi.
To‘liq holda olganingizdan so‘ng:
Faqat o‘zingiz uchun foydalaning.
Hech kimga bermang hattoki eng yaqin insoningizga ham.
Internet orqali v**e**b-saytlarga joylamang.
Kanal va gruppalariga tarqatmang.

OMONATGA

HIYONAT QILMANG.

***Bizni hizmatdan foydalanib qulay imkoniyatga ega bo'ling!
Bizda maktablar uchun quydagi hujjatlar mavjud.***

- 1. 1-11-Sinflar uchun kelajak soati ish reja va konspektlari**
- 2. 1-11-Sinflar uchun barcha fanlardan to'garak hujjatlari**
- 3. Sinf rahbar hujjatlari**
- 4. Metodbirlashma hujjatlari**
- 5. Ustama hujjatlari**
- 6. 1-11-Sinflar uchun barcha fanlardan konspektlar va tezislar**
- 7. 1-11-Sinflar uchun Ish rejalar (Taqvim mavzu rejalar)**
- 8. Maktab ish hujjatlari**
- 9. Direktor ish hujjatlari**
- 10. MMIBDO' ish hujjatlari**
- 11.O'IBDO' ish hujjatlari**
- 12.Psixolog hujjatlari**
- 13.Xotin-qizlar qo'mitasi ish hujjatlari**
- 14.Kutubxona mudirasi ish hujjatlari**
- 15.Besh tashabbus hujjatlari**
- 16. Ommalashtirish uchun dars ishlanmalar va ochiq dars ishlanmalar, taqdimotlar, slaydlar**